

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

דבר תורה פרשת קרח כג' סיון תשע"א

מאת סאם שוב

במבט ראשון פרשת קרח היא דראמה פוליטית, טקסט לניתוח בשיעורים למדעי המדינה. היצמדותה להפטרה מרתקת לא פחות אשר עוסקת גם היא בסוגיה דומה רק עוזרת להסב את תשומת לבנו לחשיבות האירועים שהתרחשו. נחזור לרגע לנקודות הציון העיקריות.

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואן בן פלת בני ראובן. ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמישים ומאתים נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם.

אם כן, משה עומד בפני מרד מאורגן, חבירה יחד של ראשי שני שבטים: לוי וראובן. הקבוצה הראשונה עולה מתוך שבטו הביתי של משה, ואילו הקבוצה השנייה הם צאצאיו של ראובן, בכור ישראל, אשר איבדו מזמן את המעמד המוביל שהתלווה בעבר לבכורה. המרד הוא טוטאלי. לא רק ניסיון הפיכה, אלא קריאת תגר על מפעל יציאת מצרים עצמו. רק לפני שבוע קראנו בפרשת שלח לך כיצד נענשו במוות מיידית המרגלים אשר פקפקו ביכולתם הצבאית של בני ישראל לכבוש את הארץ, ואיך נידון העם כולו למות במדבר במשך 40 שנות נידודים, גם זה עונש על חטא המרגלים. והנה חוזרים ומכריזים המורדים, בעזות מצח ובריש גלי:

המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר. אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותיתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה.

ההתקוממות של קורח מזכירה לנו מקרים דומים בהיסטוריה של האנושות. מדובר במרד האליטות נגד רודן עממי המאיים על כוחם. המורדים הם "נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם". משה, לעומת זאת, נישא על גל כריזמה והצלחה אישית לאחר ששחרר את העבדים משעבוד מצרים, הביא להם חוקים בהר סיני והביס בקרב את העמלק, אויביהם המושבעים. ועכשיו הוא ריכז את השלטון כולו בידי ובידי אחיו אהרון, הוא כמנהיג אזרחי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

וצבאי ואהרון כאחראי על מערכת הכהונה, ראש שושלת אשר תשלוט על מקור הכנסה ממיסוי חקלאי – הקרבנות, התרומות, המתנות, פטר רחם לכל בשר או ערכו הכספי – לכל דורות. כתגובה קמים האליטות, לפני שיהיה מאוחר מדי, ודורשים – בשם הצדק השוויון – לסיים את שלטון היחיד של משה ולפזר את סמכויותיו בין מוקדי כוח שונים, מסורתיים, פחות מהפכניים. משה, הם טוענים, אינו ראוי לשררה יותר מאחרים:

**ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כלם קדשים
ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'.**

ויליאם שייקספיר היטיב לתאר דראמה דומה בימיו של יוליוס קיסר, יותר מאלף שנים לאחר מכן. קיסר, עטור תהילה מכיבושיו המרשימים בצרפת ונצחונו על פומפיוס, מעורר את חרדתם של האליטות הישנות בסנאט הרומי. מי הוא הקיסר הזה שירדה בנו, שואל קאסיוס את מרכוס ברוטוס בנאומו המפורסם:

**נולדנו שנינו בני חורין כקיסר. כמזונותיו היו מזונותינו. ובקור החורף נעמוד
כמוהו. . . ואיש זה נעשה עתה לאל. . . חבר, על העולם הצר רכוב הוא כמו ענק.
. . . ברוטוס וקיסר, מה בקיסר זה? למה שמו יִהְגָה יותר משמך? כתבם יחדו:
שמך יִפָּה כשמו. בטאם: שמך כשמו ינָאָה לפה. שקלם, והם שקולים. השִבַּע
בהם: ברוטוס יעיר רוחו של מת כקיסר. ובכן, בשם כל האלים כולם, מה מאכלו
של קיסרנו זה שבו גדל כל כך?**

גם סוקרטס, בעומדו למשפט באתונה, בז לשליטים וליומרתם להנהיג את העיר. לכאורה הואשם סוקרטס בקלקול הנוער ובזיון האלים, אך מתחת לפני השטח מדובר באותו מאבק מוכר. סוקרטס היה ידיד של הממשלה האוליגרכית השנואה והמודחת, חסיד שלטון טוטליטארי-פילוסופי, ומנהיגי אתונה הדמוקרטים בוודאי ראו בו איום. סוקרטס העדיף לדבוק בצדקת דרכו מאשר לבקש את חנינת מקטרגיו, ובכך הזמין על עצמו עונש מוות. רוחו של קרח בוקעת מתוך דבריו של סוקרטס על מנהיגי אתונה בשעותיו האחרונות:

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדרכ אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

אני נשבע בכלב, רבותיי האתונים, שהרי חייב אני להגיד לכם את האמת. . .
מתוך החקירה, שגזרה עלי האל, נראה לי שהמפורסמים ביותר הם מחוסרי
חכמה . . . בזמן שבני אדם אחרים, שנראים כנופלים מהם, עולים עליהם במידת
הכשרתם לדעת. . .

ועל המשוררים – אחד משלושת התובעים במשפט היה סופר -- על המשוררים

הכריז סוקרטס:

הם אומרים הרבה דברים יפים, אבל אינם יודעים ממה שאומרים ולא כלום. . .

גורלם של היריבים בכל שלושת המקרים הנ"ל היה תלוי בהעברת המסר, ביכולתם
לגייס את הציבור לצידם. סוקראטס מנסה בפולוליו והגיגיו להפריך את טענות בית המשפט,
ללא הצלחה. ברוטוס -- בטעות גורלית -- מעניק במה ציבורית למרכוס אנטוניוס, נאמן
כתמיד לקיסר, והאחרון מנצלה היטב כדי להפנות את זעמו של העם נגד הקושרים. ההמון
המשולהב מבקש לנקום את מותו של קיסר, וברוטוס וקאסיוס נאלצים לברוח מהעיר
כשבתייהם עולים באש. גם בפרשה שלנו, פונה משה אל העם במטרה להעבירם לצידו:

וידבר אל העדה לאמור סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו
בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם.

אבל ההתמודדות המכרעת עוד לפנינו. דווקא לאחר מותם של קורח וגרעין תומכיו,

התברר כי למרד תמיכה ברבדים רחבים בעם:

וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרון לאמור אתם המיתם את עם
ה'.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

הדיכוי הסופי של המרד דורש את חייהם של 14,700 איש מבני ישראל (אשר מתים במגפה מאת ה'). כך גם ברומא. ברטוס וקאסיוס מוצאים את מותם רק אחרי תבוסה צבאית מוחצת בשדות הקרב של פיליפיי. קורח נכשל, לכאורה, בניסיונו להדיח את משה ואת עיקרון השלטון הכריזמאטי שהוא ייצג. הקושרים הרומאים, מאידך, הצליחו לכאורה לשים כף לתופעה דומה בדמותו של קיסר. אך צחוק הגורל הופך את הקערה על פיה. לאחר דורות ספורים, כפי שראינו בהפטרה, נכנע הנביא שמואל לדרישות העם ומסיים את עידן המנהיגות הכריזמאטית של השופטים.

**וילכו כל העם הגלגל וימליכו שם את שאול לפני ה' בגלגל ויזבחו שם זבחים. . .
ויאמר שמואל אל כל ישראל הנה שמעתי בקולכם לכל אשר אמרתם לי ואמליך עליכם מלך.**

וכדי שלא נפספס את הזהות המשותפת של משה ושמואל במאבקם הפוליטי, חוזר השני בהפטרה על דברי הסנגוריה העצמית של משה מהפרשה במילים דומות:

את שור מי לקחתי, וחמור מי לקחתי, ואת מי עשקתי. . .

גם ברומא, עתיד אוקטביאן לבטל את הישג הקושרים ולכפות את מרותו על השלישייה המובילה ולהפוך לשליט הבלתי מעורער של האימפריה הרומית, הלא הוא המלך אוגוסטוס. ואילו באתונה, הן והדמוקרטיה והן האוליגרכיה נסחפו הצידה ע"י הצונאמי האימפריאלי של פיליפ ממוקדון אשר שינה את פני העולם העתיק. עד כאן תארנו את קווי הדמיון בסיפורי המאבק השונים בין אוליגרכים ויריביהם לשלטון. ובכל זאת, המקרה של משה הוא שונה בתכלית השינוי. בשביל העם היהודי לדורותיו, משה הוא יותר מדמות היסטורית. אנו שוקדים עד עצם היום הזה בלימוד תורתו, וקוראים מספרי הקודש המזוהים איתו ביראת כבוד, שלש פעמים בשבוע. אנו אף מכנים את עצמנו, בגאווה, בני דת משה. במה ייחודו? הרי בסופו של דבר דרישותיהם של אנשי קרח

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

לא היו פחות לגיטימיים מאלה של נאמני הרפובליקה הרומית. משה אכן היה רודן אידיאולוגי, ומשטרו לא סבל התנגדות מאף כיוון.

התשובה היא שהתורה לא באה להכתיב שיטה פוליטית זו או אחרת, אלה להכתיב קוד של התנהגות. לא לתאר מנגנון שלטוני אלא אידיאל של מנהיגות, אידיאל שמגלם העניו מקדם, משה רבנו.

קיסר הוא אמנם קרבן של רצח. אך בחייו מתאר אותו שייקספיר כאדם אכזר אשר דוחה, בגסות רוח, את תחינותיו של מטלוס קימבר לחוס על אחיו הגולה. שופטיו של סוקרטס חותרים להרשיע אותו, ללא רחם. אבל התנהגותו של משה היא שונה לגמרי. תגובתו הראשונה לאתגר של קורח לא היה לבקש מאלוהים להענישו, אלא פשוט להתעלם מטענות השווא שלו:

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' על תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הריעותי את אחד מהם.

וכשאלוהים מבקש בכל זאת להשמיד את המורדים, משה דווקא מבקש להעביר מעליהם את רוע הגזרה:

ויפלו על פניהם ויאמר אל אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף.

וכך גם ביום למחרת, כשאלוהים מכה את נאמני קורח במגפה.

ויאמר משה אל אהרון . . . כפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף. ויקח אהרון כאשר דבר משה וירץ את תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת ויכפר על העם. ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה.

הנה, אם כן, ייחודו של משה. לא זו בלבד שהוא חס על אויביו, מסנגר עליהם, מתחנן בפני בורא עולם להציל את חייהם. הוא שולח את אהרון אחיו להתערב ישירות בטווח, לעמוד כחומה בין המתים לבין החיים, להגן על מבקשי רעתו כאילו היו בני ביתו.

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדרכ אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

סוקרטס אמנם הולך למותו בגבורה ואצילות נפש, אך גם ביוהרה וגאווה. אהבתו הראשונה היא לפילוסופיה, ולא לזולת. שיקספיר מתאר את ייסורי המצפון של ברוטוס על רצח הקיסר, אך בכיר הקושרים מופיע יותר כמתלבט חלש אופי מאשר מנהיג אציל. ואילו משה, אשר עומד מאחוריו כוח אלוהי המוכן לכתוש עד דק את מתנגדיו, נמנע מלהפעיל יתרון זה. משה אינו דורש מאומה, לא לרומם את עצמו ולא להשפיל את מתנגדיו. הוא נושא בנטל המנהיגות כעול, לא כזכות, ובכך מפגין אצילות אמיתית. משה נוהג בענוה וצניעות תוך הפגנת אהבה ורחמים ללא גבולות עבור בני עמו, צאן מראיתו, נחרץ למלא את שליחותו ולהביא את עמו בשלום לארץ המובטחת.